

Lysenko N., Matishak M. Independent work of students: ways of improvement

The article presents a theoretical analysis of the problem of organizing the independent work of future masters in preschool education, outlines the algorithm of its introduction into the educational process of professional training. Emphasis is placed on the role of teachers in the process of forming the professional competence of future teachers through the use of traditional and innovative forms of organizing independent work. At the same time, it is necessary to focus the efforts of teachers on the formation of graduate students with clear ideas about the chosen profession in line with professional rights.

The necessity of implementing a student-centered approach is substantiated, in the context of which the awareness and internal motivation of professional training increases, opportunities appear for future teachers to form their own educational trajectory not only during their studies at a higher education institution, but also when solving professional tasks in the future.

The algorithm of organization and management of students' independent work through the implementation of selective disciplines is presented. Namely: professional focus of the educational component (educational and content lines should encourage students to be active, effective interpersonal interaction with all participants of the educational process); the amount and distribution of hours provided for the study of a selective discipline; maximum individualization of the content of independent work (regulation of the intensity and productivity of educational activities). Stages of organizing students' independent work: preparatory (familiarizing students with the allocation of time for classroom classes (lectures and practical) and independent work); organizational stage (individualization of goals, tasks, forms of monitoring and control of independent work); motivational and activity (directing by the teacher of individual and group tasks of independent work for high achievements, creative discoveries, original methodical developments); control and evaluation stage (use of appropriate criteria for evaluating completed tasks for the qualitative development of professional competence). It has been established that the most important product of the independent work of future masters in preschool education is an independent scientific and practical study of a certain topic.

Key words: independent work of students, future masters, professional orientation, student-centered approach, individualization of content.

УДК 378.02:004:80-057.4

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.88.28>

Макаренко Л. Л., Певсе А. А.

ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ФІЛОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті зазначено основні аспекти дидактичного потенціалу цифрових технологій у професійній підготовці фахівців філологічного профілю, які залежать від багатьох чинників, зокрема – інформаційно-освітнього середовища; взаємодії здобувачів освіти з викладачем та іншими студентами, його особистісних якостей, а також цілей, яких він прагне досягти у процесі електронного навчання.

Розглянуто складові процесу цифровізації педагогічної філологічної освіти, де значущими є такі цифрові технології як: телекомунікаційні технології, технології обробки великих обсягів даних (Big Data), штучний інтелект (ШІ), віртуальна (VR) та доповнена (AR) реальність, хмаро орієнтовані технології, технології бездротового зв'язку тощо.

Висвітлено тлумачення поняття «цифрова лінгвістика», окреслено її основні напрями: автоматичний аналіз і синтез текстів, створення автоматизованих інформаційно-пошукових систем, машинний переклад, атрибуція та дешифрування анонімних текстів тощо.

Проаналізовано наукові погляди вчених, які зазначають, що філолог інформаційної доби – це не лише професіонал, який повинен володіти універсальними, загальнокультурними, загальнопрофесійними компетентностями та методикою навчання, але й інноваційними педагогічними технологіями – цифровими, що впливають на підвищення успішності професійної діяльності майбутніх філологів.

Зроблено огляд використання різноманітних порталів для філологів, зокрема Мова.інфо (лінгвістичний портал), LearningApps.org (онлайн-сервіс), автоматизовані інтерактивні навчальні комплекси (AIHK) – English Platinum та Triple Play Plus!

З'ясовано, що викладання мовознавчих дисциплін ґрунтується не лише на засадах лінгводидактики, а й на різноманітних інструментах цифрових технологій, зокрема розглянуто інтерактивну дошку SMART-board, яка стала неймовірно гнучким і зручним інструментом для запису, відображення та аналізу інформації будь-якого формату, що дає можливість працювати з електронною картою, схемою, малюнком, картинкою.

Описано роботу програм автоматичного перекладу документів за допомогою яких при абсолютному незнанні іноземних мов можливо швидко отримати переклад (наприклад, при перекладі Web-сторінок та ін.); проаналізовано засоби автоматизації перекладу – електронні словники та програми перекладу (ABBYY Lingvo, PROMT, Плай, Рута, Language Master).

Доведено, що дидактичний потенціал цифрових технологій забезпечується персоналізацією освітнього процесу, розширенням можливостей індивідуальних та командних форм організації освітньої діяльності, автоматизацією процесу формування необхідних професійних навичок, формуванням сталого інтересу до обраного виду професійної діяльності.

Ключові слова: цифрові технології, цифрова компетентність, фахівець філологічного профілю, цифрова лінгвістика, лінгводидактика.

Розвиток цифрового суспільства зумовлює цифровізацію процесу освіти, тобто конвергенцію цифрових технологій з матеріальними та соціально-гуманітарними технологіями та практиками. В сою чергу цифровізація освітнього процесу має дві складові: одна – це трансформація освітнього процесу, спрямована на підготовку фахівця, здатного здійснювати професійну діяльність в умовах цифрової економіки та жити в епоху цифрового суспільства, друга – формування цифрового освітнього середовища [5], що поєднує цифрові засоби навчання, онлайн-курси, електронні ресурси тощо.

Саме цифровізація педагогічної галузі висуває нові вимоги до рівня підготовки здобувачів освіти філологічних спеціальностей, їхніх професійних і практичних навичок. Здебільшого увага звертається на якість знань з інформаційних та цифрових технологій певної предметної галузі. Підготовка фахівців філологічного профілю у закладах вищої освіти спрямована на формування у них високого рівня професійних знань, який неможливий в «інформаційному» столітті без високого рівня цифрової культури [16], однією з ознак якої є ефективне використання прикладних програмних продуктів у майбутній професійній діяльності. Це призводить до об'єднання предметних та інформатичних компетентностей фахівців, стирання кордонів між спеціалістами різних галузей [6; 9; 11].

В інформаційному суспільстві головною метою і цінністю стає самоосвітня діяльність, отримана завдяки вільному доступу до інформаційних ресурсів та наявності базових навичок та умінь грамотно з ними працювати.

Сучасний філолог – це професіонал, який повинен володіти універсальними, загальнокультурними, загальнопрофесійними компетентностями, методикою навчання та інноваційними педагогічними технологіями (головне з яких посідають засоби цифрових технологій (ЦТ)).

В освітній теорії та практиці накопичено значний науковий доробок, який може слугувати підґрунтям для вивчення особливостей підготовки майбутніх філологів досліджували – С. Караман, Л. Коваль, А. Корольова, Л. Мацько, І. Соколова, Г. Токмань, О. Торубара О. Семенов, С. Циганок та ін.; імперативи сучасної стратегії розвитку професійної підготовки фахівців розглядали – В. Бондар, Л. Вовк, Р. Гуревич, І. Доброскок, Н. Дем'яненко, Н. Онищенко, О. Шапран та ін.); впровадженням засобів цифрових технологій в освітній процес опікувалися – В. Биков, І. Гевко, А. Гуржій, М. Жалдак, Л. Макаренко, Є. Машбиць, Н. Морзе, О. Семеніхіна, С. Семеріков, О. Спінін, М. Сімонсон (М. Simonson), Ю. Триус та ін.).

Мета статті – розкрити дидактичний потенціал цифрових технологій, які дають змогу інтенсифікувати професійну підготовку фахівців філологічних спеціальностей в умовах закладу вищої освіти.

У наукових дослідженнях та педагогічній практиці перспективним напрямом професійної підготовки майбутніх філологів в умовах цифровізації освіти розглядали такі вчені, як: *В. Бадер, Л. Златів, К. Климова, Т. Путій, Н. Сороко, Л. Струганець та ін.* Вони зазначали, що успішність викладання мовознавчих дисциплін має базуватися на засадах цифрової лінгводидактики [8; 14; 15], використанні засобів мультимедіа, електронних словників, засобів електронної комунікації для мовної освіти студентів-філологів; застосування ресурсів електронних бібліотек у фаховій підготовці майбутніх учителів-словесників; розроблення дидактичного контенту з урахуванням електронних засобів навчання тощо.

Розглянемо їх детальніше.

Вивчення можливостей застосування цифрових технологій у філології [2; 4] передбачає знання основних понять відповідної галузі, серед яких можна виділити поняття із галузі лінгвістики (мова, мовознавство, цифрове мовознавство тощо) та інформатики (інформація, алгоритм, модель тощо) [8; 10; 12].

Цифрову лінгвістику можна визначити як галузь використання цифрових інструментів – програм, технологій організації та обробки даних – для моделювання функціонування мови в тих чи інших умовах, а також галузь застосування інформаційних моделей мови у лінгвістиці та суміжних з нею дисциплінах.

До основних напрямів цифрової лінгвістики можна віднести:

- автоматичний аналіз та синтез текстів;
- створення і підтримку автоматичних словників, автоматизованих інформаційно-пошукових систем та автоматичних систем навчання мови;
- машинний переклад;
- автоматичну атрибуцію і дешифрування анонімних текстів;
- створення лінгвістичних баз даних;
- розробку програмних інструментів для вирішення завдань теоретичної та прикладної лінгвістики тощо.

Цифрова лінгвістика тісно пов'язана з педагогікою [1], зокрема з цифровізацією освіти. Впровадження електронного навчання у викладання мов із застосуванням засобів цифрових технологій вирішує проблему щодо інтенсифікації навчання, зокрема:

- сприяє розробці проблем створення штучного інтелекту (вирішення цієї проблеми залежить від можливостей цифровізації та інформатизації);
- прагне будувати моделі, що відображають конкретні процеси мовленнєво-розумової діяльності людини у конкретній ситуації;
- як складова науки про мову вивчає лінгвістичні основи інформатики і всі аспекти зв'язку мови, мислення як форми думки і моделювання мовної дійсності за допомогою програмно-апаратних засобів та цифрових технологій;

– цифрова лінгвістика досліджує проблеми мовних одиниць – менших за слово, які дорівнюють слову, словосполученню, реченню (висловлюванню), тексту загалом, а також проблеми моделювання мовленнєвих операцій вилучення змісту з тексту або перекладу текстів з однієї мови на іншу.

Нові можливості у професійній підготовці фахівців [7] мовознавчих спеціальностей надають технології мультимедіа, а саме:

– підручники, що являють собою текстовий виклад матеріалу з великою кількістю ілюстрацій на сервері та можуть бути передані через мережу на домашній комп'ютер. При обмеженій кількості матеріалу такий підручник може бути реалізований у прямому доступі користувача до сервера;

– електронні підручники з високою динамікою ілюстративного матеріалу. Крім основного матеріалу, вони містять засоби інтерактивного доступу, анімації та мультіплікації, а також відео, в динаміці демонструють принципи та способи реалізації окремих процесів і явищ. Такі підручники можуть мати не тільки освітнє, а й художнє призначення. Великий обсяг пам'яті носія інформації надає можливість реалізовувати на одному носії зберігання енциклопедії, довідника, путівника тощо;

– сучасні програмно-апаратні засоби та професійно орієнтовані навчальні системи для проведення навчально-дослідних робіт. Вони реалізують моделювання як процесів, так і явищ, тобто створюють нове інформаційно-освітнє середовище, в якому здобувач освіти є активним учасником освітнього процесу;

– системи віртуальної реальності, в яких майбутні філологи стають учасниками інформаційної моделі, що відображає навколишнє середовище (для грамотного використання технологій мультимедіа цього типу важливим є вивчення їхніх психологічних особливостей та негативних впливів).

Найвідомішою програмою для роботи з текстовими документами вважається текстовий процесор MS Word та його аналоги – Блокнот, № tepad++, WordPad, LibreOffice.

У процесі професійної підготовки фахівців філологічних дисциплін пропонується використання різноманітних порталів, зокрема *Мова.інфо* – лінгвістичний портал, який надає можливість: отримувати консультації та роз'яснення з питань, пов'язаних з українською мовою; розміщувати наукові статті, монографії, підручники, бюлетені та інші матеріали наукового характеру, пов'язані з лінгвістикою; отримувати безкоштовний доступ до інформаційних ресурсів (корпус української мови, електронні словники тощо). На цьому порталі пропонуються сайти, безпосередньо пов'язані з різними аспектами функціонування української мови у реальному та віртуальному світах; мовні ресурси від освітянсько-новинних до розважальних (рис. 1).

Рис. 1. Інтерфейс лінгвістичного порталу MOVA.info

Цікавими та простими у використанні є сервіси *Google*, які дають можливість не тільки виконувати пошук у середині сервісу, а й легко переходити від одного сервісу до іншого. Зосередимо увагу на деяких з них.

LearningApps.org – онлайн-сервіс, який надає можливість створювати інтерактивні вправи з мови та літератури. Їх можна використовувати в роботі з інтерактивною дошкою або як індивідуальні вправи для здобувачів освіти.

Донедавна на сайті <http://learningapps.org/> не було доступної української версії інтерфейсу. Зараз українську мову додано до переліку мов інтерфейсу сервісу: перекладені загальні текстові рядки та всі рядки, що стосуються різноманітних вправ. Усі вправи поділено на категорії, які відповідають виду завдання, що потрібно буде виконати здобувачам освіти – вибір; розподіл; послідовність; заповнення; онлайн-ігри; інструменти.

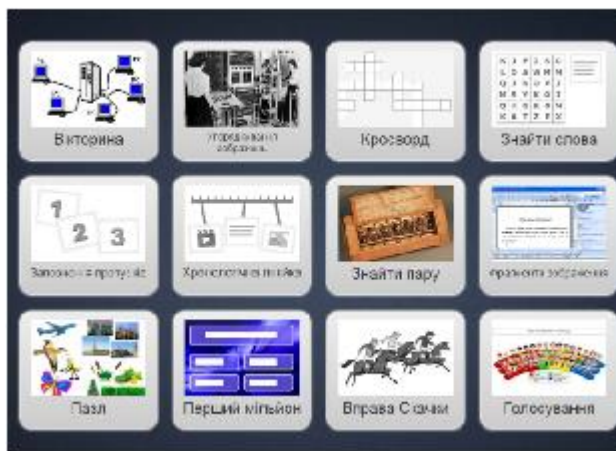

Рис. 2. Онлоайновий сервіс LearningApps.org

У кожній групі доступно кілька шаблонів вправ, опис та зразки яких можна попередньо переглядати перед тим, як створити власний навчальний ресурс. На сайті <http://learningapps.org/> можна детальніше ознайомитися із різними вправами та спробувати створювати власні.

Не менш цікаві та корисні ресурси *Prezi ma Thinglink*, *Padlet*, які дають можливість створювати презентації в режимі онлайн, інтерактивні картинки та плакати, наповнювати електронну стіну різноманітними аудіо, відео та графічними матеріалами.

Також пропонується на заняттях використовувати автоматизовані інтерактивні навчальні комплекси (АІНК), зокрема *English Platinum* та *Triple Play Plus!*

English Platinum 200 – це вдосконала версія попереднього АІНК *English Platinum* із поліпшеним інтерфейсом, який став не тільки більш зручним і зрозумілим, але й з'явилася можливість отримати статистичні дані (у %) щодо засвоєння мовного матеріалу, а не тільки побачити оцінювання знань студента. *English Platinum* призначений для самостійного навчання англійської мови, є ефективним посібником для освоєння розмовних та писемних форм англійської мови. Система має розвинені мультимедійні можливості, чудову графіку, відео. Курс складається із 6 самостійних частин, а саме: *Dialogues*, *Phonetics*, *Texts*, *Vocabulary*, *Grammar*, *Film*. АІНК містить словник обсягом 15 000 слів, які згруповані у сотні уроків. У перших уроках слова подані в алфавітному порядку, що дуже зручно для опанування лексики на початковому етапі навчання іноземної мови, наступні сто – згруповані тематично. До слів є пояснювальні малюнки, що допомагає у процесі навчання. На відміну від багатьох інших АІНК, студенти мають можливість не тільки вивчити слово у його звуковій формі, орфографічно, але й записати свою вимову цього слова з наступним оцінюванням якості вимови. Крім того, комплекс містить діалоги на різноманітні теми з повсякденного життя, які сюжетно пов'язані з можливістю їхнього прослуховування цілком або фразово, з перекладом або без нього для тренування сприймання мовлення на слух. У процесі роботи з діалогами студенти мають можливість вивчити ключові слова і фрази, писати диктанти. Відеоматеріал, який базується на фільмі «Пігмаліон», дає можливість почути класичне англійське мовлення, має текстовий супровід, якісну графіку та чітке озвучування. Граматичні тестові завдання охоплюють широкий спектр граматичних явищ, миттєво оцінюють рівень знань студента, а граматичний довідник допомагає подолати конкретні труднощі. Цей АІНК має широкий потенціал для його застосування на всіх рівнях навчання, вдало поєднує можливості тренування фонетичних, граматичних, лексичних умінь та навичок аудіювання, читання автентичної інформації.

Triple Play Plus! – це вдосконала лінгвістами Нью-Йоркського університету Syracuse версія попереднього АІНК. Курс містить 6 тем, зокрема: «Їжа», «Числа», «Дім та офіс», «Подорожі й транспорт», «Люди», «Діяльність», які пропонується опрацювати у трьох різних за складністю рівнях. На першому рівні користувач ознайомлюється із новим словом та малюнком до нього, за бажанням може прослухати вимову диктора; на другому – навчання читанню через діалоги, у яких треба зібрати фрази з окремих слів; на третьому – навчання вимови за допомогою автоматичного цифрового розпізнавання мовлення. На жаль, програма оцінює лише вимову, а не правильність побудови речення. До переваг курсу можна віднести можливість вибору голосу (чоловічий, жіночий, дитячий) та десятки інтерактивних ігор, текстів і діалогів.

Використання програм мультимедіа значно розширює та урізноманітнює процес вивчення іноземних мов у ЗВО, надає доступ до різноманітних автентичних матеріалів (цифрове подання мовного матеріалу на

основі художньої літератури, статей, матеріалів інформаційних сайтів; робота зі словниками тощо), зацікавлює майбутніх фахівців філологічного профілю, розширює їхню мотивацію до навчання, надаючи можливість працювати над мовою у зручному для них темпі, сприяючи індивідуалізації навчання та ефективному оволодінню іноземною мовою.

Ще одним інструментом у професійній підготовці фахівців філологічного профілю є використання інтерактивної дошки SMART-board, яка стала неймовірно гнучким і зручним інструментом для запису, відображення та аналізу інформації будь-якого формату, дає можливість працювати з електронною картою, схемою, малюнком, картинкою. Отримавши досвід роботи з інтерактивною дошкою, визначили її безсумнівні переваги, зокрема:

- робота з дошкою дає можливість повною мірою реалізувати принцип наочності;
- яскраві та привабливі матеріали колекції виховують у студентів естетичний смак;
- інтерактивні можливості дошки дають можливість усунути труднощі в процесі монологічного висловлювання;
- можливість вилучати об'єкти з екрану, копіювати, вставляти їх, скасовувати або повертати дії надає студентам більше впевненості: вони знають, що завжди можуть повернутися на крок назад, щось змінити чи виправити.

Майбутні філологи отримують можливість моделювати граматичні конструкції, складати речення, змінювати порядок слів у реченні. Інакше кажучи, можливість створення анімації, переміщення об'єктів, зміни і виділення найбільш значимих елементів є особливо актуальною для здобувачів освіти філологічного профілю, для яких представлення граматичних елементів у такій формі значно полегшує сприйняття та засвоєння інформації.

Можливість використання ігрових елементів на заняттях із застосуванням SMART-board створює творчу атмосферу, робить їх яскравішими, значно підвищує рівень мотивації майбутніх філологів та їхню зацікавленість у вивченні предмета, нова інформація засвоюється значно швидше.

З вищевикладеного можна зробити висновок, що використання функціональних можливостей інтерактивної дошки, на нашу думку, є найбільш доцільним у вивченні граматичних мовних явищ. У процесі дослідження з'ясовано, що введення та закріплення граматичного матеріалу суттєво полегшується при застосуванні SMART-технологій.

Наприклад, заняття із використанням SMART-board, здобувачам освіти пропонується прослухати текст з теми «Подорож», в якому є як відома лексика, так і нова, зокрема ідіоматичні вирази. Пропонуються питання до тексту. Викладач акцентує увагу на порядку слів у питальних реченнях. Студенти відповідають на запитання по одному. Після цього їм необхідно скласти усне висловлювання, вживаючи слова та вирази, почуті в тексті. При цьому викладач демонструє можливості інтерактивної дошки. Кілька студентів повторюють дії за ним. Потім майбутні філологи виконують різні граматичні завдання біля дошки. Для закріплення отриманих знань пропонується виконати самостійне завдання з написання речень на інтерактивній дошці з використанням граматичних і лексичних одиниць пропонованої теми. При підбитті підсумків студенти беруть участь в обговоренні заняття.

Серед програмних засобів для філологів значне місце посідають програми автоматичного перекладу документів. Їх доцільно використовувати: при абсолютному незнанні іноземних мов; у разі необхідності отримати переклад швидко, зокрема при перекладі Web-сторінок; для створення підрядкового перекладу – чернетки, що використовується для повноцінного перекладу; у разі пересилання документів іноземним партнерам.

До засобів автоматизації перекладу можна віднести два типи програм, а саме: електронні словники та програми перекладу.

Електронні словники – це засоби для перекладу окремих слів і виразів документа. Деякі з них забезпечують звуковий супровід перекладених слів. Серед найпопулярніших програм цього класу слід відзначити *ABBYY Lingvo*, *PROMT*, *Плаїй*, *Рута та Language Master* тощо.

Програми перекладу забезпечують повний цикл перекладу всього документа: введення (набір) початкового тексту, переклад іншою мовою, редагування, форматування й збереження перекладеного тексту.

Одним із шляхів цифрової трансформації педагогічної філологічної освіти є використання цифрових технологій як у професійній діяльності, так і в освітньому процесі, що демонструє гібридизацію цифрових технологій та філологічної освіти, яка динамічно розвивається в рамках міждисциплінарного напрямку – цифрової гуманітаристики (Digital Humanities). Найважливішим елементом реалізації інтелектуального і творчого потенціалу майбутнього філолога є не лише ознайомлення студентів із наявними сучасними цифровими технологіями, сервісами, інструментами, а й можливість використовувати їх у навчанні та майбутній професійній діяльності [7]. Особливо значущими для філологічної освіти є такі цифрові технології: телекомунікаційні технології, технології обробки великих обсягів даних (Big Data), штучний інтелект (ШІ), віртуальна (VR) та доповнена (AR) реальність, хмаро орієнтовані технології, технології бездротового зв'язку тощо.

Розглянемо можливості реалізації деяких технологій у вузівській підготовці майбутніх педагогів філологічного профілю. Наприкінці XX століття з'явився термін «e-learning», під яким розуміють освітній процес, в якому використовуються інтерактивні електронні засоби доставки інформації через інтернет-ресурси. E-learning – (скорочення від *electronic learning*) – система електронного навчання, синонім таких термінів,

як: «електронне навчання», «дистанційне навчання», «мережеве навчання», «віртуальне навчання за допомогою цифрових ресурсів та електронних технологій».

У тлумаченні, запропонованому Європейською комісією, під електронним навчанням розуміють процес формування знань, умінь та навичок за допомогою або повністю через інтернет-ресурси [12], а також його можна розглядати як різновид дистанційного навчання. Із цієї позиції воно є дистанційним навчанням, реалізованим в інтернет-середовищі з використанням способу передавання навчальних матеріалів в електронному вигляді.

Основні переваги електронного навчання [14-15]:

– індивідуалізація навчання: засоби самонавчання надають можливість студентам, орієнтуючись на власні можливості, обирати тип, темп та спосіб отримання матеріалів на основі власних уподобань;

– скорочення витрат на навчання: у системі неформальної освіти студенти можуть суттєво знизити або навіть ліквідувати витрати на навчання;

– в усіх інших випадках вартість електронного навчання порівняна чи навіть вища, ніж традиційного денного навчання;

– швидкий та простий доступ до навчальних матеріалів із будь-якого місця, де є з'єднання з Інтернетом;

– можливість спільного навчання через обмін та спільне використання освітнього контенту кількома пов'язаними між собою користувачами;

– звітність: навчання, контроль знань, оцінювання та моніторинг освітнього процесу, накопичення кредитів та проходження навчальних програм і планів, отримання сертифіката результатів навчання автоматизовані. При цьому зберігаються різні дані, які можуть бути використані для адміністративного контролю за процесом навчання та формування різних звітів [16-18].

Основою електронного навчання є електронний навчальний курс (ЕНК), який в організації процесу навчання у ЗВО може бути використаний для навчання студентів заочної форми, для дистанційного навчання, а також для підтримки традиційного навчання студентів денної форми навчання у моделі змішаного навчання.

Як зазначає Л. Карташова [3], електронні навчальні курси є основою дистанційних навчальних курсів і перетворюються на дистанційний курс зануренням електронного курсу в оболонку дистанційного навчання з метою забезпечення процесу адміністрування цього курсу (реєстрація студента, моніторинг роботи здобувача освіти, забезпечення спілкування у процесі навчання студентів між собою та викладачем) [14].

Залежно від мети використання освітнього ресурсу, виділяють різні форми подання навчального матеріалу в електронному вигляді, зокрема:

– простий електронний варіант курсу лекцій та методичних рекомендацій до виконання практичних робіт, який є електронною копією друкованого видання;

– електронний підручник (посібник), що запускається виконуваним файлом або має Web-інтерфейс та побудований на основі застосування різних рівнів інтерактивності, який призначено для самостійного оволодіння навчальним матеріалом, не передбачає контролю з боку викладача за освітньою діяльністю студента;

– електронний навчальний курс – комплекс навчально-методичних матеріалів та освітніх послуг, створений для організації індивідуального та групового навчання з використанням дистанційних та мобільних ЦТ під керівництвом викладача, який реалізується засобами інтернет-технологій, відеоконференцій та інших інтерактивних засобів і вимагає активного спілкування викладачів зі студентами, студентів між собою, у якому навчальний матеріал подається у структурованому електронному вигляді та зберігається на спеціальному навчальному порталі.

Таке тлумачення передбачає онлайн-навчання, Web-орієнтоване навчання, віртуальні університети та класи, «цифрову» співпрацю та технологічну підтримку дистанційного навчання. Проте саме ці складові В. Франчук відносить до сучасного тлумачення дистанційного навчання [14], тому в Україні більш поширеним є тлумачення, у якому вказано, що електронне навчання (*e-learning*) – це подання навчальних матеріалів та управління процесом навчання за допомогою засобів ЦТ.

Однією з форм електронної освіти стала система *Moodle* як безкоштовна, відкрита (*Open Source*) система управління навчанням, платформа, що призначена для об'єднання педагогів, адміністраторів і студентів у одну надійну, безпечну та інтегровану систему для створення персоналізованого інформаційно-освітнього середовища.

Необхідно зазначити основні чинники, які впливають на ефективність використання інформаційних та цифрових ресурсів у освітньому процесі, зокрема: інформаційне перевантаження (надлишок даних є причиною зниження якості мислення); впровадження сучасних засобів ЦТ доцільно в тому випадку, якщо це створює певні додаткові можливості, а саме: доступ до великого обсягу навчальної інформації, образна наочна форма представлення досліджуваного матеріалу, підтримка активних методів навчання, можливість вкладеного модульного представлення інформації; виконання таких дидактичних вимог, як: доцільність подання навчального матеріалу, достатність, наочність, повнота, сучасність, структурованість і багатозаровність подання навчального матеріалу за рівнем складності, своєчасність і повнота контрольних запитань і тестів, протоколювання дій під час роботи, інтерактивність, можливість вибору режиму роботи з навчальним матеріалом, наявність у кожному предметі основної, інваріантної та варіативної частин, які можуть коригуватися; інформаційна підтримка предметів філологічного циклу.

Успішна реалізація зазначених функцій забезпечується за допомогою методичної підготовки майбутніх філологів, яка вважається одночасно компонентом професійної підготовки і самостійною системою, яка реалізується у процесі освоєння дисциплін методичного спрямування, спецсеминарів та спецкурсів, а також дослідницької, методичної роботи здобувачів освіти і педагогічної практики на всіх рівнях освітнього процесу.

Отже, прогнозовані освітні результати цифровізації вищої філологічної освіти зумовлені виявленням та використанням дидактичного потенціалу цифрових технологій, що забезпечується персоналізацією освітнього процесу, розширенням можливостей індивідуальних та командних форм організації освітньої діяльності, автоматизацією процесу формування необхідних професійних навичок, формуванням сталого інтересу до обраного виду професійної діяльності, забезпеченням проєктного характеру освітньої діяльності фахівців філологічного профілю.

Подальшого розвитку набули шляхи і механізми оптимізації використання цифрових технологій, спрямованих на вдосконалення професійно-педагогічної та цифрової діяльності майбутніх філологів.

Використана література:

1. Бачевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник 2-е вид., доповн. Київ : Академія, 2009. 376 с.
2. Глушак О. М. Формування інформаційної культури майбутніх бакалаврів з філології у процесі вивчення дисциплін інформаційно-комп'ютерного циклу : дис. ... : 13.00.04 / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ, 2014. 200 с.
3. Дмитренко Т. В., Кучера А. М., Стрельник О. О. Соціокультурні детермінанти формування особистості філолога: лінгводидактичний аспект *Наукові записки* : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; упор. Л. Л. Макаренко. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. Випуск CLI (151). С. 46-54. (Серія педагогічні науки).
4. Карташова Л. А. Електронний освітній ресурс як засіб підтримки навчання інформаційних технологій майбутніх філологів. *Проблеми сучасного підручника*. 2012 (12). С. 421-427.
5. Кириленко В. В. Формування інформаційної культури майбутніх учителів-філологів у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2013. 200 с.
6. Макаренко Л. Л. Інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу як важливий чинник процесу професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя *Наукові записки* : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; упор. Л. Л. Макаренко. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 2013. Вип. 115. С. 113-126. (Серія: Педагогічні та історичні науки).
7. Максимчук Л. В. Іншомовна підготовка студентів закладів вищої освіти до професійної комунікації засобами інтерактивних технологій. *Збірник наукових праць НАДПСУ. Серія. Педагогічні науки*. 2021. № 4 (27). С. 121-133.
8. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України (2012, жовт. 01). Наказ № 1060, Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси. URL : [http : zakon.rada.gov.ua/go/z1695-12](http://zakon.rada.gov.ua/go/z1695-12).
9. Петрасова С. В., Хайрова Н. Ф. Сучасні інформаційні технології в лінгвістиці : навчальний посібник ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : Панов А. М., 2020. 124 с.
10. Розвиток інформаційної культури як умова єдності українського суспільства=Development of informational culture as a sacondition of Ukrainian society'unity: монографія / [авт. кол.: О. Онищенко [та ін.]; ред. Т. Дубас [та ін.]; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 248 с.
11. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). Київ : ТОВ «ЦС», 2015. 32 с. URL : <https://erasmusplus.org.ua/images/phocadownload/standards-and-guidelines>
12. Темник Г. Д. Світова та українська лінгводидактика: досвід онлайнного навчання. *Наукові записки* / Національного університету «Острозька академія». Сер. : *Філологічна*. 2013. Вип. 39. С. 276-279.
13. Триус Ю. В., Герасименко І. В., Франчук В. М. Система електронного навчання ВНЗ на базі MOODLE : методичний посібник Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2012. 220 с.
14. Хижняк І. Класифікація засобів електронної лінгвометодики для ВНЗ. *Професіоналізм педагога : теоретичні й методичні аспекти*. 2016. № 3. С. 213-222.
15. Шевченко Л. І. Медіалінгвістика в сучасній Україні: аналіз ситуації. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2013. Вип. 26. С. 3-12.
16. Khyzhna O. P., Makarenko L. L. (2019) Information society: the challenges of the third millennium. *Psychology and pedagogy in XXI century: methodological framework of the activities of psychologist and educator : collective monograph* / A. O. Bessarab, O. I. Ivanytsky, O. M. Kikinezhdi, I. R. Petrovska, etc. – Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2019. P. 147-159 URL : <https://doi.org/10.36059/978-966-397-176-6/147-159>

References:

1. Batsevych F. S. (2009) *Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky* [Basics of communicative linguistics] : pidruchnyk 2-e vyd., dopovn. Kyiv : Akademiia, 376 s. [in Ukrainian]
2. Hlushak O. M. (2014) *Formuvannya informatsiinoi kultury maibutnih bakalavriv z filolohii u protsesi vyvchennia dystsyplin informatsiino-kompiuternoho tsykladu* [Formation of the information culture of future bachelors in philology in the process of studying the disciplines of the information and computer cycle]: dys. ... : 13.00.04 / Kyiv. un-t im. Borysa Hrinchenka. Kyiv, 200 s. [in Ukrainian]
3. Dmytrenko T. V., Kuchera A. M., Strelnyk O. O. (2021) *Sotsiokulturni determinanty formuvannya osobystosti filoloha: linhvodydaktychnyi aspekt* [Sociocultural determinants of the formation of a philologist's personality: linguistic didactic aspect] *Naukovi zapysky* : [zbirnyk naukovykh statei] / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Nats. ped. un-t imeni M. P. Drahomanova ; upor. L. L. Makarenko. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova., Vypusk SLI (151). S. 46-54. (Seriiia pedahohichni nauky). [in Ukrainian]
4. Kartashova L. A. (2012) *Elektronnyi osvittinii resurs yak zasib pidtrymky navchannia informatsiinykh tekhnolohii maibutnih filolohiv* [Electronic educational resource as a means of supporting information technology training of future philologists] *Problemy suchasnoho pidruchnyka*. (12). S. 421-427. [in Ukrainian]

5. Kyrylenko V. V. (2013) Formuvannia informatsiinoi kultury maibutnikh uchyteliv-filolohiv u protsesi fakhovoi pidhotovky [Formation of information culture of future philology teachers in the process of professional training]: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Vinnyts. derzh. ped. un-t im. Mykhaila Kotsiubynskoho. Vinnytsia, 200 s. [in Ukrainian]
6. Makarenko L. L. (2013) Informatsiino-osvitnie seredovyshche vyshchoho navchalnogo zakladu yak vazhlyvyi chynnnyk protsesu profesiino-pedahohichnoi pidhotovky maibutnoho vchytelia [The information and educational environment of a higher educational institution as an important factor in the process of professional and pedagogical training of a future teacher] *Naukovi zapysky* : [zbirnyk naukovykh statei] / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Nats. ped. un-t imeni M. P. Drahomanova ; upor. L. L. Makarenko. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova. Vyp. 115. S. 113-126. Ser. : Pedahohichni ta istorichni nauky. [in Ukrainian]
7. Maksymchuk L. V. Inshomovna pidhotovka studentiv zakladiv vyshchoi osvity do profesiinoi komunikatsii zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii [Foreign language training of students of higher education institutions for professional communication by means of interactive technologies]. *Zbirnyk naukovykh prats NADPSU. Seriya. Pedahohichni nauky*. 2021. № 4(27). S. 121–133. [in Ukrainian]
8. Ministerstvo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy (2012, zhovt. 01). Nakaz № 1060, Pro zatverdzhennia Polozhennia pro elektronni osvitni resursy [On the approval of the Regulation on electronic educational resources.]. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/go/z1695-12>. [in Ukrainian]
9. Petrasova S. V., Khairova N. F. (2020) Suchasni informatsiini tekhnolohii v lnhvistytsi [Modern information technologies in linguistics]: navchalnyi posibnyk ; Nats. tekhn. un-t «Kharkiv. politekhn. in-t». Kharkiv : Panov A. M., 124 s. [in Ukrainian]
10. Rozvytok informatsiinoi kultury yak umova yednosti ukrainskoho suspilstva=Development of informational culture a sacondition of Ukrainian society/unity: monohrafiia / [avt. kol.: O. Onyshchenko [ta in.]; red. T. Dubas [ta in.]; Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho. Kyiv, 2017. 248 s. [in Ukrainian]
11. Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity [Standards and recommendations for quality assurance in the European area of higher education] (ESG). Kyiv : TOV «TsS», 2015. 32 c. URL : https://erasmusplus.org.ua/images/phocadownload/standards-and-guidelines_ [in Ukrainian]
12. Temnyk H. D. (2013) Svitova ta ukrainska lnhvodvydakytyka: dosvid onlainovoho navchannia [World and Ukrainian language didactics: experience of online learning]. *Naukovi zapysky / Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Ser. : Filolohichna. Vyp. 39. S. 276-279. [in Ukrainian]
13. Tryus Yu. V., Herasymenko I. V., Franchuk V. M. (2012) Systema elektronnoho navchannia VNZ na bazi MOODLE [The MOODLE-based e-learning system of higher education institutions]: metodychnyi posibnyk Cherkasy : Chababenko Yu. A, 220 s. [in Ukrainian]
14. Khyzhniak I. (2016) Klasyfikatsiia zasobiv elektronnoi lnhvometodyky dlia VNZ [Classification of electronic linguistic methods for universities]. *Profesionalizm pedahoha : teoretychni y metodychni aspekty*. № 3. S. 213-222. [in Ukrainian]
15. Shevchenko L. I. (2013) Medialnhvistyka v suchasni Ukraini: analiz sytuatsii [Media linguistics in modern Ukraine: analysis of the situation]. *Aktualni problemy ukrainskoi lnhvistyky: teoriia i praktyka*. Vyp. 26. S. 3-12. [in Ukrainian]
16. Khyzhna O. P., Makarenko L. L. (2019) Information society: the challenges of the third millennium. *Psychology and pedagogy in XXI century: methodological framework of the activities of psychologist and educator : collective monograph / A. O. Bessarab, O. I. Ivanytsky, O. M. Kikinezhdi, I. R. Petrovska, etc. – Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2019. P. 147-159 URL : <https://doi.org/10.3605/9/978-966-397-176-6/147-159>*

Makarenko L., Pevse A. Didactic potential of digital technologies in the system of professional training of philological profile specialists

The article indicates the main aspects of the didactic potential of digital technologies in the professional training of philological specialists, which depend on many factors, in particular, the information and educational environment; the interaction of education seekers with the teacher and other students, his personal qualities, as well as the goals he seeks to achieve in the process of e-learning.

The components of the process of digitization of pedagogical philological education are considered, where such digital technologies as: telecommunication technologies, technologies for processing large volumes of data (Big Data), artificial intelligence (AI), virtual (VR) and augmented (AR) reality, cloud-oriented technologies, are significant, wireless communication technologies, etc.

The interpretation of the concept of “digital linguistics” is highlighted; its main directions are outlined: automatic analysis and synthesis of texts, creation of automated information and search systems, machine translation, attribution and deciphering of anonymous texts, etc.

The scientific views of scientists were analyzed, noting that a philologist of the information age is not only a professional who must possess universal, general cultural, general professional competences and teaching methods, but also innovative pedagogical technologies – digital ones, which influence the improvement of the professional activity of future philologists.

An overview of the use of various portals for philologists, including Mova.info (linguistic portal), LearningApps.org (online service), automated interactive educational complexes (AINC) – English Platinum and Triple Play Plus!

It was found that the teaching of linguistic disciplines is based not only on the principles of linguistic didactics, but also on various tools of digital technologies, in particular, the interactive SMART-board was considered, which became an incredibly flexible and convenient tool for recording, displaying and analyzing information of any format, which makes it possible to work with an electronic map, scheme, drawing, picture.

The operation of automatic document translation programs is described, with the help of which it is possible to quickly obtain a translation in case of complete ignorance of foreign languages (for example, when translating Web pages, etc.); means of automation of translation were analyzed – electronic dictionaries and translation programs (ABBYY Lingvo, PROMT, Play, Ruta, Language Master).

It has been proved that the didactic potential of digital technologies is provided by the personalization of the educational process, the expansion of the possibilities of individual and team forms of organizing educational activities, the automation of the process of forming the necessary professional skills, and the formation of a permanent interest in the chosen type of professional activity.

Key words: digital technologies, digital competence, philological profile specialist, digital linguistics, linguistic didactics.